

BIRTA ZSUZSÁNNA

**A JOGHARMONIZÁCIÓ HATÉKONYSÁGA A
HATÁROKON ÁTNYÚLÓ FIZETÉSEKRE
VONATKOZÓAN (2560/2001/EK RENDELET) ÉS AZ
EGYENLŐ VERSENYFELTÉTELEK BÍZTOSÍTÁSA A
BŐVÍTETT BELSŐ PIACON**

PhD ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

Tudományos vezető: Dr. HALUSTYIK ANNA, CSc egyetemi
docens

BUDAPEST, 2012

I. A kutatási feladat rövid összefoglalása és a megfogalmazott alapvető, elméleti kérdések

A határokon átnyúló fizetésekre vonatkozó európai uniós jogharmonizáció célja közelebb hozni egymáshoz a határokon átnyúló műveletek és a belföldi műveletek költségeinek szabályzását, valamint áttekinthetővé tenni az euró övezet, mint „hazai pénzforgalmi térség” fogalmát az állampolgárok számára.

E módon a jogharmonizáció jelentős mértékben hozzájárul a versenyképes belső piac kialakításához, fellendítve a határokon átnyúló kereskedelmet, az által, hogy csökkenti a jogszabály- és gazdasági-jellegű akadályokat a belső piacon.

A nemzeti törvénykezések harmonizációja a közösségi joggal mérhető gazdasági hatásokat vált ki a belső piacon. Ugyanakkor jelentős mértékben befolyásolja a pénzforgalmi szolgáltatók által a piacra bevezetett új termékek skáláját, amely a gazdaság szempontjából nagy jelentőséggel bírhat, tekintettel a pénzforgalmi szolgáltatások gazdasági életben játszott szerepére és fontosságára.

Kérdés, hogy a nemzeti rendelkezések harmonizációja a határokon átnyúló fizetésekre vonatkozó 2560/2001/EK Rendelettel, majd a 924/2009/EK Rendelettel, milyen mértékben befolyásolja a bankok versenyfeltételeit a belső piacon.

A tanulmány következő, napjainkban már megválaszolt kérdése, hogy a költségcsökkentés a határon átnyúló pénzforgalomra vonatkozólag, okoz-e költségnövekedést a tagállamon belől kezdeményezett belső kifizetések költségeiben. A határokon átnyúló fizetésekre vonatkozó közösségi rendelet és a nemzeti törvénykezés harmonizációjáig az országokban a belső piaci versenyfeltételek a határokon átnyúló fizetésekre vonatkozólag eltérőek voltak és egyes tagállamokban még ma is azok. Ez olyan körülmény, amely biztosítja a belső piaci szereplőknek a magasabb bevételt a banki ügyletek lebonyolítása során.

Megfogalmazhatjuk tehát a kérdést, hogy létezik-e olyan gazdasági intézkedés, esetünkben a pénzforgalmi szolgáltatóknak közösségi szabályzáson át kötelezővé vált költségcsökkenés, amely jelentős előnyt biztosít más piaci szereplők, a fogyasztók számára, mégis a gazdasági mutatók felfele ívelését szolgálja. Hátráltatja-e ez céljaik és érdekeik megvalósításában a pénzforgalmi szolgáltatókat?

Az új szabályozási környezet kötelező alkalmazása a tagállamokban, illetve ennek intenzívebb hatása az euró-térség

országokban, azon tagállamokban, amelyeknek hivatalos pénznemük az euró, a piaci versenyre és termékskálára jelentős hatást gyakorolt. Ezáltal a rendelet közvetett hatásának tulajdonítható, más befolyásoló tényezők mellet, a pénzforgalmi szolgáltatók által a fogyasztóknak ajánlott költséghatékonyabb termékek, az alternatív csatornákon történő bankolás megjelenése. Kérdés az, hogy ez milyen irányba fordította a bankpiacot, illetve milyenek az esélyei a hagyományos banki termékeknek az új piacon megjelent termékekhez képest?

A kutatás része a Rendelet implementálásának és végrehajtásának hatékonysága a romániai és magyarországi piacokon, mint nemzeti piacok az EU-n belül és a Rendelet alkalmazása során, a piacon megjelent termékek növekedési mutatójának elemzése.

A közösségi jogalkotó, már az első próbálkozások után, azaz a határokon átnyúló kifizetésekre vonatkozó irányelv (97/5/EK) által azt a szükségletet ismerte fel, hogy szabályozni kell a fenti kérdéskört. Kérdés tehát, hogy a pénzforgalmi szolgáltatók által kötelezően alkalmazandó költségcsökkenést a tagállamok milyen állami hatósági intézkedések által biztosítják, és hogy a megfelelő alkalmazás érdekében ezek megfelelő védelmet nyújtanak-e a fogyasztóknak.

Ezen kutatási terület vizsgálata és a fogyasztók rendelkezésére álló lehetőségek és peren kívüli jogorvoslati eljárások tanulmányozása érdekében szükséges megfelelő figyelmet fordítani a rendelet alkalmazását biztosító tagállami intézményekre, amelyeken át a közösségi normákban védeni kívánt fogyasztók jogaitak érvényesíthetik.

Nem utolsó sorban szükséges a tanulmányozott jogi norma elemzését behelyezni az uniós szabályozások körébe, hogy egy átfogó képet kaphassunk a közösségi szabályozás céljairól és várható eredményeiről.

II A kutatás módszertana

A pénzforgalmi szolgáltatások közösségi szintű szabályozása egy hosszabb folyamat eredménye. A jogharmonizáció elsődlegesen tehát más területeken fejtett ki jelentős hatásokat, a pénzforgalmi szolgáltatások esetében a jogharmonizálás és az egységesítés jelentősége az utóbbi években hangsúlyozódott, habár léteztek már ez irányba tett szabályozási kísérletek. Ezért fontosnak tartottam a közösségi szabályozás kronológiai, mondhatjuk történelmi bemutatását és fejlődését.

A szabályozás történelmi nyomon-követése segít

rávilágítani a közösségi társadalmi és gazdasági szükségletekre, illetve rámutat a közösségi jogalkotó által fontosnak vélt és elérni kívánt változásokra a belső piacon, amely meghatározza számunkra azt a jogalkotói szándékot, amely megvalósítása érdekében elfogadták a jogi normát.

Mivel a tudományos kutatás elkezdésének időpontjában hatályos jogszabályt, utólagos, módosító dokumentumon át hatályon kívül helyezték, nagyon fontos eleme a kutatásnak a hatályon kívül helyezett rendelet hatásainak bemutatása és elemzése, illetve ezen hatások piaci környezetbe való behelyezése. A piaci környezet egyfelől tükrözi a gazdasági mutatók alakulását az elfogadott jogi normák hatására, másfelől pedig iránymutatásként szolgál a gazdasági viszonyok szabályzására szükséges további álláspontok kinyilvánítására.

A kutatás során egy elég nagy nehézséget jelentett a korlátozott magyar szakirodalom a tanulmányozott piaci szegmensen, azaz a határon átnyúló pénzforgalmi szolgáltatások területén, amely sajnálatos módon így rövid jelentésekre, nemzeti banki adatokra, közösségi jelentésekre és véleményezésekre, illetve angol könyvekre és cikkekre korlátozódott.

A kutatást akadályozó másik tényező a joggyakorlat fejletlensége a témakörben, tudomásom szerint nem létezik Európai Bírósági döntés a határon átnyúló átutalásokra, azaz a 2560/2001/EK vagy a 924/2009/EK Rendeletek alkalmazására vonatkozóan, csak elenyésző számú jogeset létezik, amely a versenyszabályok megsértésére, illetve különböző díjak alkalmazására vonatkozik.

A kutatás során használt egyik kutatási módszer a történelmi elemzés, amelynek fontosságát és hasznosságát a jogalkalmazás során a normatívumok által kifejtett piaci hatás bemutatása képezte.

A második felhasznált módszer a jogi&gazdasági (law&economics) elemzés, amely megmutatja a szabályozás gazdaságban kifejtett hatását.

A harmadik módszer az összehasonlító módszer, amelynek tárgya a piacon jelen lévő termékek, ugyanis a dolgozat utolsó részében feldolgozott gazdasági adatok összehasonlításához kellő óvatosság szükséges, mivel különböző államok gazdasági adatait csak a szociális-gazdasági fejlettség, jólét-életszínvonal, minimálbér és árak megfelelő ismeretében lehetséges összehasonlítani.

A dolgozat több jogág szabályozását érinti, beleértve a pénzügyi jogot, ennek keretén a bankjogot, versenyjogot. Mindezen által a dolgozat pénzügyi jogi, azaz bankjogi

szemszögből elemzi a jogszabályokat, választ keresve a jog gazdasági hatékonyságának kérdésére.

III. A kutatás eredményei

A dolgozat első részében a kutatási területtel kapcsolatos elméleti kérdéseket foglalmaztam meg, amelyek megtalálhatóak a jelen összefoglaló első fejezetében, illetve a jogszabályok alkalmazása során felvetődött kérdéseket vizsgáltam. Ezen belül egy nagyon fontos elem a jogszabályok gazdasági hatásának és a gyakorlati alkalmazásának követése, amely során fény derül minden szabályzási hiányosságra és további szabályozásfejlesztési szükségletre.

Az Európai Közösség rövid pénzügyi történetének ismertetése következtében, a tanulmányozott jogi dokumentumokat az olvasó könnyedén behelyezheti abba a piaci környezetbe és gazdasági kapcsolatokba, gondolván itt a piaci kereslet és kínálatra, amelyek a normatívumok elfogadását szükségsszerűvé tették.

Az Európai Közösség rövid pénzügyi történetének ismertetését a dolgozat központi témájául szolgáló bankügyletek bemutatása és rövid elemzése követi, illetve a jogharmonizáció általános fogalmának elemzése, mivel a közösségi törvénykező a teljes harmonizációra törekszik a tagállamok között a vizsgált piaci szegmensen. Mindezek mellett nagyon fontos elemként emelem ki a jogharmonizációt, mint piacműködtető mechanizmust.

A dolgozat második részében a vizsgált uniós szabályozás bemutatására helyeztem a fő hangsúlyt.

A tanulmányozott pénzügyi jog mellet a második rész, második fejezetében vezettem be a rendelet versenyfeltételekre kifejtett hatását a belső piacon. A Rendelet elfogadását kiváltó tényezők között említhetjük a határon átnyúló átutalások magas költségeit, a fogyasztók hiányos informálását a költségekre vonatkozóan illetve az átutalás teljesítési idejének hosszát. Tehát a rendelet célkitűzéseit a közösségi jogalkotó úgy határozta meg, mint a költségkímélőbb átutalási szolgáltatások létrehozása, illetve a tényleges költségcsökkenés, ugyanazon költségek alkalmazása a belső és a határon átnyúló, euróban kezdeményezett átutalásokra.

A második rész, második fejezet a Rendelet hatását mutatja be a versenyfeltételekre a határon átnyúló kifizetésekre vonatkozóan.

A versenyfeltételekre vonatkozó tanulmány több

területen is azonosított különböző problémákat és egyben ajánlásokat is fogalmazott meg ezek megoldása érdekében. A határon átnyúló hitelezés esetében megemlítendő a bankok hálózatválasztási lehetősége. A tanulmány készítésének időpontjában a bankok inkább bankközi megállapodások vagy régebben működő hálózatokon át bonyolították ezeket az ügyleteket. A napjainkban megvalósítandó cél ez irányában a SEPA hálózat használata a határon átnyúló ügyletek esetében.

A fizetőkártya ügyletek esetében a joggyakorlatban is megtalálható „rendellenesség” vagy inkább megoldásra váró probléma az átváltási díjak alkalmazása egyes szolgáltatók által és a piacra lépési akadályok elhárítása.

A készpénzkivételi automaták esetében, a bankautomata póttílték képezi az alkalmazásra nem ajánlott, piaci versenyt befolyásoló, a tanulmány által azonosított elemet.

A második rész harmadik fejezete a határon átnyúló átutalások költségsökkenésének hatását mutatja be a belső kifizetések költségeire. A belső kifizetésekre vonatkozó tanulmány azt a következtetést vonja le, hogy a rendelet a határon átnyúló átutalások esetében hatalmas költségsökkenést hozott, anélkül, hogy jelentős költségnövekedést okozott volna a nemzeti kifizetésekből.

A negyedik fejezet pedig az Európai Bizottság jelentésének bemutatását tartalmazza a rendelet alkalmazásáról. Ebben az utolsó fejezetben kerülnek bemutatásra mindazon piaci hatások, amelyek a rendelet kibővítését tették szükségessé, tehát a gazdaság és társadalom fejlődési iránya a rendelet elfogadása óta. A két fent említett tanulmányhoz képest, a bizottsági jelentés sokkal nyomatékosabban hangsúlyozza a peren kívüli jogorvoslati testületek megnevezésének hiányát a tagállamokban, és jelzi azt a társadalmi szükségletet miszerint a rendelet alkalmazását ki kellene terjeszteni a közvetlen beszédésekre is, amely miatt a rendeletet módosítani kellene. A jelentés még egy nagyon fontos elemet tartalmaz a pénzforgalmi szolgáltatások fejlődésének területén, és pedig az egységes euró pénzforgalmi térség kialakulásának és a piacra való bevezetésének fogalmát, amely lehetővé teszi a fogyasztóknak az elektronikus, euróban történő kifizetések kezdeményezését az euró övezetben, egyetlen bankszámlát és fizetési eszközt használva, amely által nem lesz különbség a nemzeti és a tagállamok között kezdeményezett pénzforgalom költségeiben. Az egységes pénzforgalmi piac megalakítására szolgáló jogi eszköz pedig a pénzforgalmi szolgáltatásokról szóló irányelv. A SEPA és a PSD korszerű jogi alap az egységes pénzforgalmi piac kialakításában, amely

biztosítja az átláthatóságot, növeli a versenyt, egységes megközelítést biztosít a pénzforgalmi szolgáltatók számára és növelheti a verseny mértékét a piacon, illetve az innováció mértékét.

A kutatás harmadik része az új közösségi szabályozást mutatja be. Az új közösségi szabályozás átvesszi a hatályon kívül helyezett normatívum céljait és rendelkezéseit, és kiterjeszti a Rendelet alkalmazását a közvetlen beszédésekre, illetve kötelezi a tagállamokat a peren kívüli jogorvoslati testületek megnevezésére.

A 924/2009/EK Rendelet hatásvizsgálata alapján, a Bizottság már meg is határozta a módosítási javaslatokat, amelyek nagy részben olyan technikai standardok kialakítását foglalják magukba, amelyek által gördülékenyebben megvalósítható az integrált, egységes belső piac a pénzforgalmi szolgáltatások esetén, a piac töredezettsége pedig a minimálisra csökkenthető.

A vizsgált piaci szegmens, azaz a pénzforgalmi szolgáltatások piaca a bővített belső piacon, a dolgozatban bemutatott hatásvizsgálatok és piaci, gazdasági, közösségi érdekek szerint nem elemezhető egyedülállóan, elszakítván más jogágaktól. Mivel a rendeletnek a legjelentősebb hatása a belső piacon a verseny megerősítése, intenzifikálása volt, ezért úgy gondoltam előnyös lenne a jogi normát behelyezni azon jogalkotási és piaci környezetbe, amelyben létrejött, fejlődött, hatályon kívül helyeződött, ugyanolyan jellegű jogi szabályozást hagyván maga után. A versenyjogi szabályzások elemzése a pénzügyi szolgáltatások esetében, pedig elengedhetetlenül kapcsolódik a fogyasztók védelméhez. Ezen piaci realitások és mondhatjuk törvénykezési környezet elemzésével szerettem volna rávilágítani arra a gazdasági helyzetre, amely befolyásolta és alakította a közösségi jogot a 2001-2010 időperiódusban.

A dolgozat utolsó részében a közösségi jogharmonizáció állapotát és ennek hatását mutatom be Romániában és Magyarországon.

A Romániáról szóló rész az átutalásokra vonatkozó szabályozást elemzi. Egyben betekintést nyújt egy olyan bankvilágba, amely a tervgazdaság előtt kibontakozóban és fejlődésben volt, majd ezt az irányvonalat megszakítván más időket kellett megéljen vagy túléljen, ahhoz, hogy a jelenben ismét rohamos fejlődésnek indulhasson, felzárkózva a piacgazdaság által diktált követelményekhez.

A magyarországi pénzpiacra is hasonló helyzet uralkodik. A tervgazdálkodás után kialakult és fellendült bankipar

rohamos fejlődésnek indult. A kutatás során megállapíthatjuk a termékek szempontjából, hogy a két ország pénzforgalmi szolgáltatói azonos termékeket kínálnak a fogyasztóknak, viszont a további összehasonlítás inkább közgazdaságtani feladatként tárulna elénk.

A dolgozat utolsó részében ajánlásokat fogalmaztam meg a SEPA, azaz az egységes fizetési térség gördülékenyebb megvalósítása érdekében. Az egységes pénzforgalmi térség kialakítása nemcsak a szolgáltatások és ezek költségeinek szoros összehangolását vonta maga után, hanem figyelembe véve a lakosság igényeit és a piaci keresletet fellendítette az innovációt a bővített belső piacon, azaz új termékek és új piaci szereplők megjelenését eredményezte, amely a jövőre nézve új kérdéseket fogalmazott meg.

Amint azt megfigyelhetjük a közösségi törvénykezők minden olyan jogviszonyt igyekeztek szabályozni, amelynek jelentős hatása lenne a rendelet és a SEPA megvalósítási tervének alkalmazására. Ebből az okból kifolyólag én úgy gondolom, hogy a jövőben, a SEPA teljes megvalósítása érdekében célszerű lehetne bevezetni a bankok és pénzforgalmi szolgáltatók költségpolitikájába, azon országokban, amelyeknek még nem pénzne az euró, egy megkülönböztetett árstruktúrát a valutaalapú pénzforgalomra vonatkozóan, amely az euróban történő pénzforgalmat előnyösebb áron kínálná a más valutában kezdeményezett kifizetésekhez képest.

Kétségtelenül, ez már nem jogszabályozási döntés, hanem gazdasági, illetve bankpolitikai, amely azonban negatívan befolyásolhatja a bankok már így is megcsorbított bevételeit. Ugyanakkor úgy gondolom, hogy egy ilyen jellegű intézkedés bevezetése megadná a lehetőséget, ugyanúgy a pénzforgalmi szolgáltatóknak, mint a fogyasztóknak, hogy ténylegesen élvezhessék az egységes piac által nyújtott előnyöket és kiaknázhassák a benne rejlő lehetőségeket.

IV. A szerző publikációi

A 2560/2001/EK- a határokon átnyúló euróban történő kifizetésekről szóló Rendelet, ennek hatása a versenyfeltételekre a belső piacon és a tagállamokon belől kezdeményezett kifizetésekre, In: *Romániai Magyar Jogtudományi Közlöny*, 2009/1, 14 szám, 39-48

B.N.R. – mediator al diferendelor apărute în executarea plăților transfrontaliere, In: *Tribuna economică*, Supliment

economic – legislativ, 2010. július, 07, 27 szám 50-51

Plățile transfrontaliere în euro – Noutățile aduse legislației prin abrogarea Regulamentului CE nr. 2560/2001 și adoptarea Regulamentului CE nr 924/2009 – Scopul regulamentului CE nr 2560/2001 privind plățile transfrontaliere în euro, *Economie și administrație locală*, 2010 május, 5 szám, 7-11

Doktori szimpózium – Alapvető jogok, jogosultságok 2008. december 12, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest

A természetes és jogi személyeknek biztosított jogok a 2560/2001/EK – a határokon átnyúló euróban történő kifizetésekről szóló Rendelet által

Tervezett publikációk

Hatékony-e a magyar jog? Joggazdaságtani konferencia, 2012. május 11, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest

A határon átnyúló kifizetések szabályozása az európai jogrendszerben és a határon átnyúló pénzforgalomra vonatkozó jogi normák hatása a belső piacon

Vállalkozói és gazdasági trendek a Kárpát-medencében, Gazdaságtudományi konferencia, Sapientia EMTE, 2012. április 20-22, Csíkszereda

A határon átnyúló kifizetésekre vonatkozó közösségi normatívumok és a bankiparban zajló innováció kapcsolata